

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 2/08-42

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 7. augusta 2008 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Lalíka prerokoval sťažnosť Obce S., zastúpenej advokátom JUDr. J. F., T., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd v spojení s právom na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. I Obdo 26/2004 zo 16. mája 2006 a takto

r o z h o d o l :

1. Právo Obce S. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd v spojení s právom na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

slobôd b o l o p o r u š e n é rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 16. mája 2006 sp. zn. 1 Obdo 26/2004.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Obdo 26/2004 zo 16. mája 2006 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý uhradiť Obci S. trovy právneho zastúpenia v sume 5 788 Sk (slovom päťtisíc sedemstoosemdesiatosem slovenských korún) na účet jej právneho zástupcu JUDr. J. F. do jedného mesiaca od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) prijal uznesením sp. zn. I. ÚS 2/08 zo 17. januára 2008 na ďalšie konanie sťažnosť Obce S. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), v spojení s právom na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Obdo 26/2004 zo 16. mája 2006.

2. Zo sťažnosti, z jej príloh, ako aj zo spisového materiálu vzťahujúceho sa na vec vyplýva, že Okresný súd Trebišov (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom z 12. decembra 2003 pod sp. zn. 5 Cb 213/97 zaviazal sťažovateľku zaplatiť žalobcovi sumu 699 399,33 Sk istiny s príslušenstvom. V prevyšujúcej časti nárok žalobcu vylúčil na samostatné konanie s tým, že o trovách rozhodne v konečnom rozhodnutí. Na základe odvolania Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom z 30. marca 2004 sp. zn. 2 Cob 22/04 potvrdil prvostupňový rozsudok. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľky rozsudkom zo

16. mája 2006 sp. zn. 1 Obdo 26/04 zamietol s tým, že sťažovateľka nepreukázala písomnú zmenu zmluvy o dielo v čl. 7 - cena predmetu plnenia a platobné podmienky (zmluva o dielo predpokladala, že dodatky k nej, ktoré ju menia, sa uzatvoria písomne. Na ústne dodatky preto nebolo možné prihliadať, pozn.) - a neuniesla ani dôkazné bremeno, že výkopové práce občanmi obce mali znížiť cenu diela.

Podľa názoru sťažovateľky „NS SR Bratislava ako dovolací súd k... našim odvolacím a dovolacím námietkam nezaujal správne právne stanovisko... KS Košice zaujal právny názor záväzný pre prvostupňový súd, že pre posúdenie oprávnenosti nároku žalobcu sú relevantné len písomné dohody uzatvorené medzi žalobcom a žalovaným po uzavretí obchodnej zmluvy zo dňa 18. 11. 1994 a nemajú právny význam ústne dohody uzavreté medzi účastníkmi ani vo vzťahu medzi nami a žalobcom a žalobcom so subdodávateľom... S týmto právnym záverom Krajského súdu v Košiciach... sme nesúhlasili. V konaní bolo preukázané z obchodnej zmluvy... a článku 11 všeobecné dojednanie 10. 3, že pre účastníkov konania akékoľvek ujednanie podmieňujúce alebo doplňujúce túto zmluvu sú záväzné pre zmluvné strany len vtedy, ak budú potvrdené dodatkom k tejto zmluve. Takto písomne uzavretá zmluva medzi účastníkmi neobsahuje výhradu písomnej formy dodatku k platnosti dohodnutej zmeny tak, ako sa to uvádza v § 212 ods. 2 Obch. zák., ale obsahuje len klauzulu, ... ak budú potvrdené dodatkom k tejto zmluve. Dodatok k zmluve mohol byť teda nielen písomný, ale aj ústny alebo konkludentný. ... Nestotožňujeme sa preto so záverom všetkých súdov konajúcich vo veci, že ... zmena zmluvy musela byť iba písomným dodatkom a že sme povinní zaplatiť žalobcovi cenu diela bez ohľadu na naše námietky počas celého konania. ... V konaní sa preukázalo, že zmluvu o dielo sme nielen písomnými, ale aj ústnymi dodatkami menili a jednotlivé konania z našej strany, ale aj zo strany žalobcu viedli v konečnom dôsledku k zmene zmluvy a k zmene ceny diela. NS SR Bratislava ako dovolací súd sa však stotožnil s právnym názorom KS Košice a podľa nás aj nesprávnym právnym výkladom § 272 ods. 2 Obch. zák. ... NS SR v zamietajúcom rozsudku zo dňa 16. 5. 2006 ... iba konštatoval, že sme neuniesli dôkazné bremeno. My ako žalovaní a účastník konania sme navrhovali vypočuť ... svedkov a súd nám odňal možnosť takýto dôkaz vykonať a realizovať na pojednávaní, prípadne obhliadke. ...

Aj keď realizácia výkopových prác nebola podchytená v písomnej forme, minimálne

bola v konkludentnej forme, spôsobom nevzbudzujúcim pochybnosti konaním výkopových prác občanmi. Rešpektovaním realizácie výkopových prác zodpovednými pracovníkmi žalobcu a subdodávateľa J. N. s vedomím žalobcu došlo k zmene zmluvy o dielo.“.

Sťažovateľka ďalej v tejto súvislosti poukázala na „... rozsudok NS SR pod sp. zn. 4 Obo 95/00 publikovaný v časopise *Zo súdnej praxe* č. 4/2001, ktorý je možné aplikovať na tento prípad“, pričom „podľa nášho názoru v súčasnej dobe existujú... dva rozdielne rozsudky NS SR Bratislava týkajúce sa podobnej veci...“.

Na základe uvedeného žiadala vydať tento nález:

„1./ Základné práva Obce S. podľa čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, čl. 11 ods. 1, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu SR Bratislava zo dňa 16. 5. 2006 pod sp. zn. 1 Obdo 26/2004... porušené boli.

2./ Zrušuje rozsudok Najvyššieho súdu SR Bratislava zo dňa 16. 5. 2006 pod sp. zn. 1 Obdo 26/2004 v celom rozsahu a vec vracia Najvyššiemu súdu SR Bratislava na ďalšie konanie.

3./ Najvyšší súd SR Bratislava je povinný zaplatiť Obci S. trovy konania...“.

3. K prijatej sťažnosti sa na základe výzvy ústavného súdu podľa § 29 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vyjadril predseda najvyššieho súdu podaním č. KP 8/08-30 zo 14. apríla 2008 a k jeho stanovisku zaujala postoj sťažovateľka v podaní z 24. apríla 2008.

3.1 Predseda najvyššieho súdu *inter cetera* uviedol, že „... z rozhodnutia dovolacieho senátu Najvyššieho súdu... nevyplýva, že by sa pri hodnotení správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu dopustil logickej nesprávnosti alebo, že by pri podriadení skutkového zistenia pod príslušné zákonné ustanovenie postupoval z ústavného hľadiska zjavne nesprávne alebo neodôvodnene. ... Z rozhodnutia odvolacieho i dovolacieho súdu vyplýva,

že výsledok sporu závisel na posúdení otázky, či medzi účastníkmi došlo k platným zmenám zmluvy o dielo, ktorou sa mal zmeniť predmet plnenia (jeho rozsah), čo v konečnom dôsledku malo vplyv na cenu diela, ktorú mala žalovaná (sťažovateľka) zaplatiť. Rozhodnutie súdu prvého stupňa i súdu odvolacieho vychádzalo z toho, že medzi účastníkmi uzavretú zmluvu o dielo bolo možné meniť len dodatkami, ktoré mali písomnú formu, čo sa nestalo, preto bola zmluva platná a pre účastníkov záväzná v pôvodnom znení. Jadrom sťažnosti je výčitka, že odvolací súd pri posudzovaní platnosti dodatkov k zmluve vychádzal z nesprávneho výkladu § 272 ods. 2 Obch. zák. a dovolací súd na nato nereagoval a nezaujal stanovisko. Podľa sťažovateľa § 272 ods. 2 Obch. zák. na rozdiel od Obč. zák. (§ 40 ods. 2) pre platnosť zmien, ak to nebolo výslovne v zmluve dohodnuté, nevyžaduje, aby sa zmeny zmluvy robili iba písomnou formou. S jeho názorom súhlasím a vychádza z neho vo svojom rozhodnutí aj dovolací súd. V rozsudku uvádza, že písomnú formu musia mať dodatky písomnej zmluvy len ak to bolo v zmluve dohodnuté. Podľa názoru dovolacieho súdu táto podmienka bola medzi účastníkmi dohodnutá, čo vyvodil z obsahu článku 9 - Zmena záväzku (bod 9.2) a v spojení s článkom 11 - Všeobecné ujednania. K rovnakému záveru dospel už aj odvolací súd, ktorý potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa. Vo svojom rozhodnutí pritom tiež poukazuje na § 272 ods. 2 Obch. zák. Je pravdou, že súčasne neprimerane poukazuje tiež na § 40 ods. 2 Obč. zák. Obchodný zákonník má skutočne komplexnú úpravu formy právnych úkonov a preto na obchodné vzťahy § 40 ods. 2 nemôže použiť. Odvolací súd však, rovnako ako dovolací súd nutnosť písomnej formy dodatkov zmluvy vyvodzuje zároveň aj z obsahu zmluvy. ... Rozhodnutie dovolacieho senátu vychádza, zo správneho výkladu § 272 ods. 2 Obch. zák. (rovnakého ako sťažovateľka) a rozhodne nie je výsledkom svojvoľného, či neospravedlňiteľného alebo neudržateľného výkladu príslušných ustanovení zákona. Z uvedeného dôvodu navrhujem sťažnosť ako neodôvodnenú zamietnuť.“.

3.2 Právny zástupca sťažovateľky v reakcii na stanovisko najvyššieho súdu poukázal na svoje doterajšie vyjadrenia.

4. Podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd prerokoval túto vec na

neverejnem zasadnutí, pretože najvyšší súd vo vyjadrení k sťažnosti č. KP 8/08-30 zo 14. apríla 2008 aj sťažovateľka v podaní z 24. apríla 2008 vyslovili súhlas s tým, aby sa v tejto veci upustilo od ústneho pojednávania.

II.

Sťažnosť v tejto veci pôvodne prijal na ďalšie konanie uznesením zo 17. januára 2008 I. senát ústavného súdu v zložení Milan Lalik (predseda senátu), Peter Brňák a Lajos Mészáros (sudcovia). V zmysle rozvrhu práce ústavného súdu na rok 2008 účinného od 1. marca 2008 I. senát ústavného súdu tvoria sudcovia Peter Brňák (predseda senátu), Marianna Mochnáčová (sudkyňa) a Milan Lalik (sudca). Z uvedeného dôvodu vec prerokoval a vo veci samej rozhodol I. senát ústavného súdu v zložení, ktoré je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo, ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (podobne čl. 36 ods. 1 listiny) každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 11 ods. 1 listiny každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 1 prvej vety dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok.

Podľa § 272 ods. 2 Obchodného zákonníka ak písomne uzavretá zmluva obsahuje ustanovenie, že sa môže meniť alebo zrušiť iba dohodou strán v písomnej forme, môže sa zmluva meniť alebo zrušiť iba písomne.

Z čl. 9 bodu 9.2 obchodnej zmluvy z 18. novembra 1994 vyplýva, že „k návrhom dodatkov k tejto zmluve sa strany zaväzujú vyjadriť písomne v lehote 14 dní od odoslania dodatku druhej strane.“. Z čl. 11 bodu 10.3 zmluvy vyplýva, že „akékoľvek ujednania podmieňujúce alebo doplňujúce túto zmluvu zaväzujú zmluvné strany len vtedy, ak budú potvrdené dodatkom k tejto zmluve.“.

Podľa § 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) tento upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

Podľa § 157 ods. 2 OSP v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

Ústavný súd vo svojich rozhodnutiach opakovane vyslovil právny názor, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 139/02, I. ÚS 114/08 a mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti sťažovateľky predovšetkým zoberal do úvahy, že táto namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu, ktoré je v demokratickej spoločnosti natoľko závažné, že pri jeho výkone neprichádza do úvahy (zo strany súdov) ani jeho zužujúci výklad a ani také formálne interpretačné postupy,

následkom ktorých by mohlo byť jeho neodôvodnené (svojvoľné) obmedzenie, či dokonca popretie.

Z relevantnej časti napadnutého rozsudku vyplýva, že najvyšší súd potvrdil rozsudok krajského súdu, lebo „... vychádzal zo zistenia, že... žalovaný... neuniesol dôkazné bremeno. ... Podľa § 272 Obch. zák. ... ak písomne uzavretá zmluva obsahuje ustanovenie, že sa môže meniť alebo zrušiť iba dohodu strán v písomnej forme, môže sa zmluva meniť alebo zrušiť iba písomne. Obchodný zákonník tu má na rozdiel od občianskeho zákonníka odchylnú úpravu týkajúcu sa formy zmeny zmluvy. To znamená, že aj keď bola zmluva uzavretá písomne, je možné ju meniť dohodou strán aj ústne, pokiaľ zmluva neobsahuje výhradu, že môže byť menená len písomne. Zmluva uzavretá účastníkmi však predpokladá, že dodatky k nej, ktoré ju menia sa uzatvoria písomne. Ustanovenie článku 11 - Všeobecné dojednania zmluvy je potrebné vykladať v súvislosti s ostatnými článkami zmluvy a v tomto prípade najmä s článkom 9 - Zmena záväzku, ktorý predpokladá písomný prejav vôle, keď je tam v bode 9. 2 výslovne uvedené, že k návrhom dodatkov k tejto zmluve sa strany zaväzujú vyjadriť písomne v lehote 14-dní od odoslania dodatku druhej strane. Pokiaľ teda žalovaný požadoval časť zmluvne dohodnutých prác vykonať vo vlastnej réžii, bolo potrebné takéto dojednanie upraviť v zmluve alebo v jej dodatku písomne. Treba preto súhlasiť s právnym názorom odvolacieho súdu, ktorý pri rozhodovaní o nároku žalobcu neprihliadol na skutočnosť, že občania obce žalovaného vykonali zemné práce, pretože takýto záväzok žalovaného, ktorý by zmenil cenu predmetu plnenia, zmluvne dohodnutý nebol. Žalobca má nárok na zaplatenie ceny diela, ktoré žalovaný na základe doložených zápisníc prevzal, a na zaplatenie ktorého sa v zmluve zaviazal. Dovolací súd neuznal ani obranu žalovaného, že na dodávku žalobcu dodával piesok. Žalovaný žiadnym právne relevantným spôsobom dodávku piesku žalobcovi nepreukázal. Takáto povinnosť mu ani zo zmluvy nevyplývala. Chýba preto právny dôvod na vyúčtovanie a najmä na zaplatenie piesku žalobcom. ...“.

Z obsahu sťažnosti, jej príloh a citovaných ústavných, zákonných a zmluvných ustanovení a dojednaní ústavný súd zistil, že predmetom súdneho konania pred všeobecnými súdmi bol nárok žalobcu (zhotoviteľa) na zaplatenie sumy 769 057,70 Sk ceny za vykonané dielo – plynofikáciu obce S., a to na základe obchodnej zmluvy

z 18. novembra 1994, vrátane jej dodatkov. Žalovaná (sťažovateľka) v súdnom konaní, ale aj predtým, namietala výšku stanovenej ceny diela. Uvedené námietky opierala o predloženú jej argumentáciu, že časť stavebných prác i vecných plnení súvisiacich s predmetom zmluvy realizovala sama, a teda o túto čiastku mala byť celková cena diela znížená. Najvyšší súd sa s argumentáciou sťažovateľky vysporiadal tak, že jej nepriznal právny význam, lebo k zmene uzavretej obchodnej zmluvy v tomto ohľade nedošlo v písomnej forme. Vecnú obranu sťažovateľky i samotný nárok žalobcu proti nej posúdil teda iba v dôsledku interpretácie ustanovenia § 272 ods. 2 Obchodného zákonníka v spojitosti s obsahom zmluvy z 18. novembra 1994 (jej čl. 11 bod 10.3 a čl. 9 bod 9.2).

Na základe uvedeného možno urobiť záver, že najvyšší súd hmotnoprávne vec posúdil predovšetkým z formálnoprávnych hľadísk. K samotnej vecnej stránke, či boli sťažovateľkou vykonané práce a poskytnuté vecné plnenia a či sa v ich dôsledku reálne znížila cena diela, ktorá sa v priebehu súdneho konania (predovšetkým pred okresným súdom) taktiež posudzovala, najvyšší súd uviedol bez ďalšieho, že sťažovateľka neunesla dôkazné bremeno, resp. že žiadnym právne relevantným spôsobom nepreukázala dodávku piesku, a preto chýba právny dôvod na vyúčtovanie a najmä na zaplatenie piesku žalobcom.

Uvedené konštatovanie najvyššieho súdu, ktoré má rovnako charakter právneho záveru súdu, je v súvislosti s ústavnoprávnym prieskumom sťažnosti sťažovateľky a jej celkovým postojom k výške požadovaného nároku žalobcu arbitrárne a neprehľadné a vo svojej podstate môže predstavovať porušenie princípu zákazu „denegatio iustitiae“, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou všeobecne uznávaných princípov právneho štátu.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na skutočnosť, že v okolnostiach danej veci (vzhľadom na predmet sporu, jeho charakter a správanie účastníkov) bolo potrebné vec posúdiť aj z iného hľadiska, ako iba z „formálnoprávneho“, pretože podstata obrany sťažovateľky (i samotného sporu) nesmerovala iba k právnemu posúdeniu zmeny zmluvy z 18. novembra 1994, a pre takéto posúdenie (nadrámec interpretácie § 272 ods. 2 Obchodného zákonníka) existuje relevantná právna úprava.

Najvyšší súd sa v namietanom rozsudku náležitým spôsobom (skutkovo i právne) vysporiadal iba s otázkou ako v prerokúvanej veci (vzhľadom na obsah zmluvy z 18. novembra 1994) interpretovať ustanovenie § 272 ods. 2 Obchodného zákonníka, tieto právne závery podľa názoru ústavného súdu nevykazujú znaky neodôvodnenosti a arbitrárnosti, avšak k samotnej otázke výšky ceny diela, ktorú sťažovateľka predovšetkým namietala počas celého súdneho sporu, sa najvyšší súd vyjadril iba tým spôsobom, že sťažovateľka neuniesla dôkazné bremeno. V tomto smere boli pred nižšími súdmi produkované viaceré dôkazy, s ktorými sa najvyšší súd nijako nevysporiadal, a podľa názoru ústavného súdu mali skutkový a právny význam nielen vo väzbe na ustanovenie § 272 ods. 2 Obchodného zákonníka, ale aj v súvislosti s celkovou obranou sťažovateľky v súdnom spore, napr. aj pre závery všeobecných súdov, či je v súlade s obsahovou náplňou inštitútu zmluvy o dielo (§ 536 a nasl. Obchodného zákonníka), obchodnými zvyklosťami (§ 264 Obchodného zákonníka) či zásadou poctivého obchodného styku (§ 265 Obchodného zákonníka), aby objednávateľ uhradil zhotoviteľovi niečo, čo tento (či jeho subdodávateľ) nevykonal, ale naopak vykonal to objednávateľ (občania obce). Uvedené samozrejme platí v prípade, ak to tak bolo aj v skutočnosti, s čím sa najvyšší súd – okrem skonštatovania neunesenia dôkazného bremena sťažovateľky – nijako nevysporiadal, iba lakonicky poznamenal, že sťažovateľka neuniesla dôkazné bremeno.

Obchodný zákonník obsahuje tiež ďalšie ustanovenia (napr. § 537 ods. 1, § 538 a § 549), z obsahu ktorých, prípadne v spojitosti s už uvedenými, nepochybne vyplýva, že ani v obchodnoprávných vzťahoch nemôže nastať situácia, že objednávateľ na základe uzavretej zmluvy o dielo zaplatí zhotoviteľovi niečo, čo v skutočnosti nevykonal (o to viac, ak to vykonal sám objednávateľ). Uvedený názor samozrejme platí za predpokladu už viackrát opakovaného, že uvedené práce boli skutočne vykonané a že súvisia s obsahom a rozsahom vykonávaného diela podľa uzavretej zmluvy z 18. novembra 1994, vrátane jej dodatkov.

V súvislosti so sťažovateľkou namietanou výškou žalovanej sumy a „formalistickým“ záverom najvyššieho súdu o nerešpektovaní tejto námietky (z dôvodu neexistencie písomnej zmeny zmluvy z 18. novembra 1994), resp. strohým skonštatovaním

neunesenia dôkazného bremena sťažovateľkou si ústavný súd nemohol nepovšimnúť skutočnosť, že samotný žalobca v rámci konečnej ceny diela zohľadnil v prospech sťažovateľky „*drobné terénne úpravy, ktoré si občania obce vykonali svojpomocne po skončení plynofikácie obce*“, a tiež akceptoval sumu „*95 185,- Sk za práce vykonané občanmi*“ (pozri odôvodnenie rozsudku okresného súdu č. k. 5 Cb 213/97-613 z 12. decembra 2003). Inými slovami, žalobca v tejto súvislosti neodmietal sťažovateľkou, resp. jej občanmi vykonané práce a ani nenamietal, že tieto neboli v pôvodnej písomnej zmluve dojednané. V tejto súvislosti žalobca ešte v priebehu súdneho konania namietal „rozsah“ prác vykonaných občanmi obce S. uvádzaný sťažovateľkou, resp. znaleckým posudkom. Uvedené možno potom interpretovať tak, že s nimi súhlasil a nesúhlasil iba s ich rozsahom. V neposlednom rade žalobcom (zhotoviteľom diela) poverená stavebná firma J. N. jeho prostredníctvom potvrdila, že občania obce S. uskutočnili výkop rýh a ich zásyp tak, ako to neskôr uviedol v súpise vykonaných prác a dodávok pre žalobcu, a teda aj s nimi (keďže nebolo preukázané iné) stavebná firma J. N. súhlasila.

Už citované zákonné ustanovenie § 157 ods. 2 OSP treba z hľadiska práva na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy vykladať a uplatňovať tak, že rozhodnutie všeobecného súdu musí uviesť dostatočné dôvody, na základe ktorých je založené. K rovnakým záverom dospel tiež Európsky súd pre ľudské práva a slobody v súvislosti s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), v obsahu ktorého nemožno vidieť zásadne rozdiely s čl. 46 ods. 1 ústavy, keď do práva na spravodlivé prejednanie veci zahrnul tiež právo účastníka súdneho konania na odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Potreba náležite odôvodniť súdne rozhodnutie je daná tiež vo verejnom záujme, pretože je jednou zo záruk, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny, neprehľadný a že rozhodovanie súdu je kontrolovateľné verejnosťou (pozri tiež in Repík, Bohumil. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. 2002. 152 s.). V neposlednom rade ústavný súd už vyslovil, že „súčasťou obsahu základného práva na spravodlivý proces je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu“ (IV. ÚS 115/03).

Pokiaľ sa teda najvyšší súd v odôvodnení napadnutého rozsudku zamerlal v súvislosti s vecným posúdením nároku žalobcu (o výške žalovanej sumy, ktorú sťažovateľka namietala, pozn.) len na konštatovanie, že sťažovateľka neunesla dôkazné bremeno, resp. že žiadnym právne relevantným spôsobom nepreukázala dodávku piesku, a to bez náležitého odôvodnenia, o čo toto skutkové zistenie (najvyšší súd, pozn.) oprel, aké právne úvahy ho viedli k jeho rozhodnutiu, nepreskúmal komplexne sťažovateľkine procesné a hmotné námietky, postupoval nedôsledne, a tým porušil právo sťažovateľky na spravodlivý a riadny proces, právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a zásadu spravodlivého procesu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny.

Ústavný súd sa nevyjadroval k vecnej správnosti alebo nesprávosti rozsudku vo veci samej, pričom zároveň konštatuje, že porušenie už uvedených ustanovení Občianskeho súdneho poriadku zo strany najvyššieho súdu je zároveň porušením čl. 51 ods. 1 ústavy.

III.

V dôsledku uvedených zistení, východísk a záverov ústavného súdu treba konštatovať, že napadnuté rozhodnutie svojimi účinkami porušilo základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu, ktorého reálne uplatnenie, zabezpečenie a realizácia vylučujú taký postup a rozhodnutie, ktoré najvyšší súd vyniesol 16. mája 2006 pod sp. zn. 1 Obdo 26/2004. Vzhľadom na to, že ústavný súd považuje napadnutý rozsudok najvyššieho súdu za rozporný s ústavnými princípmi spravodlivého procesu, bolo potrebné rozhodnúť o porušení základného práva sťažovateľky tak, ako to je uvedené v prvom bode výrokovvej časti tohto rozhodnutia.

Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší. Na základe citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde preto ústavný súd zrušil napadnutý rozsudok najvyššieho súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie, v ktorom je viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto náleze [§ 56 ods. 3 písm. b)

a ods. 6 zákona o ústavnom súde]. Viazanosť najvyššieho súdu sa vzťahuje na ústavne súladný výklad a použitie ustanovení Občianskeho súdneho poriadku o odôvodnení rozhodnutia, tak ako to je uvedené v II. bode tohto nálezu.

Vzhľadom na závery ústavného súdu o porušení čl. 46 ods. 1 ústavy (a jeho pendanta čl. 36 ods. 1 listiny) bol potom porušený tiež označený čl. 20 ods. 1 ústavy (a jeho pendant čl. 11 ods. 1 listiny), ako aj čl. 1 dodatkového protokolu, ktoré súviseli s právom na ochranu majetku sťažovateľky (časti žalovanej sumy), ktorého sa zamietavý napadnutý rozsudok najvyššieho súdu tiež týkal.

IV.

Právny zástupca sťažovateľky doručil 6. februára 2008 ústavnému súdu vyčíslenie trov právneho zastúpenia v sume 42 207 Sk, a to za tri právne úkony.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnym zástupcom sťažovateľky vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2005, ktorá bola 16 381 Sk.

Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to každý úkon po 2 730 Sk, t. j. spolu 5 460 Sk, čo spolu s režijným paušálom 2 x 164 Sk (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 5 788 Sk. Právny zástupca sťažovateľky si uplatnil odmenu za tri úkony právnej služby, pričom ústavný súd v poradí tretiemu úkonu

– podaniu z 5. februára 2008 – nepriznal význam relevantného podania pri posudzovaní sťažnosti sťažovateľky.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. augusta 2008